

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
KHOA LUẬT

NGUYỄN THỊ THU THỦY

**CÁC THỂ CHẾ CỦA LIÊN HỢP QUỐC VÀ VẤN ĐỀ
GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP CỦA VIỆT NAM TRÊN
BIỂN ĐÔNG**

Chuyên ngành: Luật Quốc tế

Mã số: 60 38 60

TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ LUẬT HỌC

Hà Nội – 2014

**Công trình được hoàn thành
tại Khoa Luật - Đại học Quốc gia Hà Nội**

Cán bộ hướng dẫn khoa học: PGS.TS Nguyễn Bá Diễn

Phản biện 1:

Phản biện 2:

**Luận văn được bảo vệ tại Hội đồng chấm luận văn, họp tại
Khoa Luật - Đại học Quốc gia Hà Nội.**

Vào hồi giờ, ngày tháng năm 20....

Có thể tìm hiểu luận văn tại

Trung tâm tư liệu Khoa Luật – Đại học Quốc gia Hà Nội

Trung tâm Thông tin – Thư viện, Đại học Quốc gia Hà Nội

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN

MỤC LỤC

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU, CÁC CHỮ VIẾT TẮT

DANH MỤC BẢNG, BIỂU ĐỒ

MỞ ĐẦU.....	1
CHƯƠNG 1 - CƠ SỞ THỰC TIỄN VÀ CƠ SỞ PHÁP LÝ VỀ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP THÔNG QUA CÁC THỂ CHẾ CỦA LIÊN HỢP QUỐC.....	6
1.1. Cơ sở thực tiễn.....	6
1.1.1. Sự ra đời của LHQ.....	7
1.1.2. Những thành công và hạn chế của Liên hợp quốc trong thực hiện vai trò giữ gìn hòa bình, an ninh thế giới và phát triển. 9	
1.1.2.1. Những thành công của Liên hợp quốc trong thực hiện vai trò giữ gìn hòa bình, an ninh thế giới và phát triển ...	9
1.1.2.2. Những hạn chế của Liên hợp quốc trong thực hiện vai trò giữ gìn hòa bình, an ninh thế giới và phát triển	11
1.2. Cơ sở pháp lý.....	13
1.2.1. Hiến chương Liên hợp quốc	13
1.2.2. Các quy định của Quy chế Tòa án công lý quốc tế về giải quyết tranh chấp	15
1.3. Các thể chế của Liên hợp quốc và việc đấu tranh bảo vệ chủ quyền của Việt Nam trên biển Đông	18
1.3.1. Tình hình tranh chấp chủ quyền lãnh thổ trên Biển Đông..	18

1.3.1.1. Tài nguyên thiên nhiên và vị trí địa chính trị chiến lược của biển Đông	18
1.3.1.2. Quá trình tranh chấp chủ quyền trên biển Đông.....	19
1.3.1.2.. LHQ với vai trò quốc tế hóa tranh chấp Biển Đông.....	21
1.3.2. Cách thức sử dụng cơ chế giải quyết tranh chấp của LHQ.....	23
CHƯƠNG 2 - CƠ CHẾ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP THÔNG QUA CÁC THỂ CHẾ CỦA LIÊN HỢP QUỐC.....	25
2.1. Đại hội đồng.....	25
2.1.1. Chức năng, nhiệm vụ, thủ tục hoạt động của Đại hội đồng.....	25
2.1.1.1. Chức năng, nhiệm vụ của Đại hội đồng	25
2.1.1.2. Các khóa họp của ĐHĐ.....	27
2.1.1.3. Thủ tục bỏ phiếu.....	28
2.1.2. Thẩm quyền giải quyết tranh chấp của ĐHĐ	29
2.1.2.1. Thẩm quyền giải quyết tranh chấp	29
2.1.2.2. Cách thức giải quyết tranh chấp của ĐHĐ	29
2.1.3. Giá trị pháp lý và thực tiễn của các Nghị quyết và tuyên bố của ĐHĐ.....	30
2.1.3.1. Quyết định.....	30
2.1.3.2. Khuyến nghị.....	31
2.1.3.3. Tuyên bố.....	31
2.2. Hội đồng bảo an	33
2.2.1. Chức năng, nhiệm vụ, thủ tục hoạt động của HĐBA	33
2.2.1.1. Chức năng, nhiệm vụ của HĐBA.....	33

2.2.1.2. Các phiên họp.....	36
2.2.1.3. Thủ tục bỏ phiếu.....	39
2.2.2. Thẩm quyền giải quyết tranh chấp của HĐBA.....	50
2.2.2.1. Thẩm quyền giải quyết tranh chấp của HĐBA	50
2.2.2.2. Biện pháp giải quyết tranh chấp của HĐBA	51
2.2.3. Giá trị pháp lý và thực tiễn của các Nghị quyết và quyết định của Hội đồng bảo an.....	53
2.3. Tòa án Công lý quốc tế.....	54
2.3.1. Quyền giải quyết các tranh chấp quốc tế.....	54
2.3.1.1. Xác định thẩm quyền của Tòa theo từng vụ việc	55
2.3.1.2. Chấp nhận trước thẩm quyền của Tòa trong các điều ước quốc tế	56
2.3.1.3. Tuyên bố đơn phương chấp nhận trước thẩm quyền của Tòa theo khoản 2 điều 36 HCLHQ.....	58
2.3.2. Quyền đưa ra kiến tư vấn của Tòa án quốc tế	60
2.3.2.1. Chủ thể có thẩm quyền yêu cầu tư vấn.....	60
2.3.2.2. Thủ tục xem xét đưa ra kết luận tư vấn	61
2.3.3. Kết quả thực tiễn hoạt động của TAQT	63
2.4. Tổng thư ký Liên hợp quốc	64
2.5. Các quy định về thể đối trọng giữa các thể chế của LHQ có thẩm quyền giải quyết tranh chấp.....	66
2.5.1. Mối quan hệ trong giải quyết tranh chấp giữa HĐBA, ĐHĐ và TAQT	66
2.5.2. Thể đối trọng giữa các cơ quan có thẩm quyền giải quyết tranh chấp của Liên hợp quốc	67

CHƯƠNG 3 - CƠ HỘI VÀ THÁCH THỨC CHO VIỆT NAM TRONG VIỆC ÁP DỤNG CÁC THỂ CHẾ CỦA LIÊN HỢP QUỐC ĐỂ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP CHỦ QUYỀN LÃNH THỔ TRÊN BIỂN ĐÔNG.....	72
3.1. Thực trạng tranh chấp chủ quyền trên Biển Đông.....	72
3.1.1. Tình hình giải quyết tranh chấp.....	72
3.1.2. Tăng cường chiếm đóng thực tế trên Biển Đông.....	75
3.2. Đại hội đồng	77
3.2.1. Đại hội đồng yêu cầu Toà án quốc tế tư vấn về vấn đề tranh chấp trên biển Đông	77
3.2.2. Những thách thức với Việt Nam từ thực tiễn thực hiện chức năng đưa ra các kết luận tư vấn của TAQT	81
3.3. Hội đồng bảo an	82
3.4. Hậu quả pháp lý của một thỏa hiệp tài phán giữa Việt Nam và một (các) quốc gia khác trong tranh chấp tại Tòa án Công lý quốc tế.....	84
KẾT LUẬN	90
TÀI LIỆU THAM KHẢO	92

Liên hợp quốc (LHQ) hiện là tổ chức chính trị quốc tế lớn nhất thế giới. Các thể chế của LHQ đã đóng góp một vai trò quan trọng trong việc xây dựng và phát triển các quy định toàn cầu, trong đó việc giữ gìn hòa bình và an ninh quốc tế là mục đích hàng đầu được ghi nhận ngay từ lời nói đầu của Hiến chương LHQ. Theo đó, “Chúng tôi, nhân dân các nước liên hợp lại, quyết tâm: phòng ngừa cho những thế hệ mai sau khỏi thảm họa của chiến tranh đã hai lần trong khoảng thời gian một đời người gây cho nhân loại những đau thương không kể xiết... Biểu thị sự khoan nhượng cùng nhau sống hòa bình trên tinh thần láng giềng thân thiện, cùng nhau góp sức để duy trì hòa bình và an ninh quốc tế”.

Sau khi trở thành thành viên LHQ năm 1977, Việt Nam gia đóng góp tích cực, có trách nhiệm và đạt được thành công lớn khi được bầu vào vị trí ủy viên không thường trực của Hội đồng bảo an (HĐBA) nhiệm kỳ 2008-2009. Sự kiện này đánh dấu hơn 3 thập kỷ quan hệ Việt Nam - LHQ, thành tựu của việc thực hiện đường lối đối ngoại rộng mở, đa dạng hóa, đa phương hóa quan hệ quốc tế. Năm 2013, Việt Nam tuyên bố sẵn sàng tham gia lực lượng gìn giữ hòa bình của LHQ. Việc Việt Nam tham gia tích cực và hiệu quả tại LHQ là cơ hội để Việt Nam có thể nhận được sự ủng hộ của các nước tại các diễn đàn và các cơ quan của LHQ nhằm nâng cao vị thế quốc tế và bảo vệ lợi ích quốc gia của Việt Nam.

Luận văn nghiên cứu về vị trí, vai trò, thủ tục hoạt động của các cơ quan có thẩm quyền giải quyết tranh chấp của LHQ, bao gồm: ĐHĐ, HĐBA, TAQT, TTK LHQ, mối quan hệ của các cơ quan này

trong việc thực hiện thẩm quyền của mình và thực tiễn hoạt động giải quyết tranh chấp quốc tế thông qua các thiết chế LHQ . Mục tiêu của luận văn nhằm (1) tìm hiểu rõ các cơ chế giải quyết tranh chấp tại các thể chế LHQ; (2) phục vụ cho việc Việt Nam vận dụng cơ chế giải quyết tranh chấp tại các thể chế của LHQ trong việc giải quyết tranh chấp chủ quyền lãnh thổ trên Biển Đông.

Nghiên cứu cách thức hoạt động của các thể chế có thẩm quyền giải quyết tranh chấp của LHQ dưới các góc độ. Thứ nhất, nhằm khai thác những cơ hội và thách thức trong việc giải quyết tranh chấp thông qua các thể chế của LHQ, qua đó tìm hiểu khả năng phát huy vai trò của các thể chế này đến đâu. Thứ hai, tìm hiểu cách thức Việt Nam có thể tiếp cận việc sử dụng các thể chế của LHQ trong việc đấu tranh bảo vệ chủ quyền trên Biển Đông.

Để đạt được mục tiêu nghiên cứu, luận văn gồm ba chương, với những nội dung chính như sau:

Chương 1: “Cơ sở thực tiễn và cơ sở pháp lý về giải quyết tranh chấp quốc tế thông qua các thể chế của Liên hợp quốc”. Chương 1 cung cấp một bức tranh cụ thể về lịch sử hình thành LHQ và các quy định của HCLHHQ, Quy chế TAQT liên quan đến việc giải quyết tranh chấp, phân tích những thành công và hạn chế của LHQ trong việc gìn giữ hòa bình và an ninh quốc tế. Chương 1 nghiên cứu những vấn đề mang tính cơ sở thực tiễn và cơ sở pháp lý về cơ chế giải quyết tranh chấp tại LHQ. Để có một cách tiếp cận tổng thể về cơ chế giải quyết tranh chấp, Chương này sẽ nghiên cứu khái quát về quá trình thành lập LHQ, trên cơ sở đó nghiên cứu các yếu tố tác

động đến việc định hình nên các cơ chế giải quyết trong các thể chế của LHQ. Các quy định về cơ chế giải quyết tranh chấp và việc áp dụng vào thực tế sẽ được phân tích chuyên sâu từ góc độ các tranh chấp giữa các quốc gia, nhất là đối với vấn đề tranh chấp về chủ quyền lãnh thổ. Nội dung nghiên cứu ở Chương 1 là cơ sở cho những nghiên cứu tiếp theo của luận văn và việc đề xuất phương án giải quyết tranh chấp chủ quyền lãnh thổ trên Biển Đông của Việt Nam thông qua các thể chế của LHQ. Nghiên cứu và sử dụng công cụ LHQ mở ra cho Việt Nam những cơ hội pháp lý cho vấn đề chủ quyền hai quần đảo dựa trên những đóng góp to lớn trong lịch sử của tổ chức này cho việc hoà bình giải quyết các tranh chấp. Nhưng đây không phải một công cụ dễ dàng sử dụng. Làm sao để phối hợp linh hoạt và hiệu quả trên lý thuyết từng cơ chế của từng cơ quan độc lập tương đối vào một giải pháp chung, đòi hỏi sự tìm hiểu chuyên sâu và khoa học về thực tiễn hoạt động của các thể chế giải quyết tranh chấp của LHQ. Làm sao để vượt qua hạn chế của những cơ chế giờ đây vẫn còn đang tranh cãi mỗi khi bàn về cái tổ tổ chức này, đặc biệt là Trung Quốc với sức mạnh sử dụng quyền phủ quyết (veto) của một nước uỷ viên thường trực HĐBA.

Chương 2: “Cơ chế giải quyết tranh chấp thông qua các thể chế của Liên hợp quốc”. Chương 2 nghiên cứu về quyền hạn, vai trò của các thiết chế LHQ có thẩm quyền giải quyết tranh chấp bao gồm: ĐHĐ, HĐBA, TAQT, đặc biệt là thủ tục hoạt động của từng cơ quan trong quá trình xem xét, giải quyết các tranh chấp quốc tế. Thực tiễn hoạt động tại các cơ quan này, nhất là quá trình thông qua quyết định

đối với các vụ việc tranh chấp được tìm hiểu, phân tích cụ thể để làm cơ sở cho những đề xuất, kiến nghị ở Chương 3. Có thể thấy, hệ thống LHQ là trung tâm của cộng đồng quốc tế và Luật quốc tế. Trong khi Luật quốc tế còn thiếu một hệ thống tập trung có hiệu quả và thống nhất cho việc xác định và thực thi Luật quốc tế, thì LHQ đem đến khả năng tiến hành một số hoạt động tập trung. LHQ có một số cấu trúc thể chế - một cơ quan bao gồm các đại diện được đề cử từ hầu hết các quốc gia (ĐHĐ), một cơ quan có quyền hành pháp (HĐBA), và một tòa án (TAQT). Quả thực không thể tưởng tượng được một thể giới toàn cầu hóa mà lại không có những nguyên tắc và thực tiễn của chủ nghĩa đa phương làm trụ cột cho các hoạt động. Một nền kinh tế thế giới mở cửa thay thế cho chủ nghĩa trọng thương; sự suy giảm dần tầm quan trọng của những liên minh quân sự cạnh tranh nhau đi đôi với việc HĐBA thường xuyên đạt sự nhất trí cao hơn; ĐHĐ hay là một cuộc họp lớn giữa các quốc gia, và các tổ chức xã hội dân sự xem xét những vấn đề quan tâm chung của nhân loại...đó là một số dấu hiệu, tuy còn chưa hoàn chỉnh và vững vàng, của một hệ thống đa phương không thể thiếu được đang hoạt động.

Chương 3: “Các thể chế của LHQ trong việc giải quyết tranh chấp lãnh thổ của Việt Nam trên Biển Đông”. Dựa trên kết quả nghiên cứu ở Chương 1 và 2, Chương 3 xem xét các cơ hội và thách thức trong việc áp dụng các thể chế của LHQ trong việc giải quyết tranh chấp của Việt Nam. Tổ chức LHQ ra đời thực sự có ý nghĩa to lớn trong đời sống chính trị quốc tế trong gần 60 năm qua. Đây là sự kiện quan trọng đánh dấu sự xuất hiện của các hoạt động ngoại giao

đa phương hiện đại, một bước ngoặt quyết định trong lịch sử phát triển của nền ngoại giao đa phương nói chung. Tuy nhiên, sự ra đời của LHQ và bản thân HCLHQ tất nhiên chưa đủ để bảo đảm sự bình đẳng hoàn toàn và triệt để giữa các quốc gia lớn nhỏ. Sự đóng góp của Liên Hợp Quốc đối với hoà bình an ninh quốc tế trong gần 60 năm qua là rất đáng kể. Thực tế cho thấy trong nhiều vấn đề, nhiều sự kiện, LHQ không thể hiện được vai trò của mình hoặc có thể nói LHQ chưa làm tròn sứ mệnh của mình. Các siêu cường vẫn có vai trò lớn và nhiều khi giữ vai trò quyết định trong quá trình ra quyết định của LHQ, đặc biệt là cơ cấu và cơ chế hoạt động của HĐBA, HCLHQ và các cơ quan chuyên môn của LHQ.

Chương 3 nhìn nhận lại những cơ hội và những thách thức có thể đặt ra khi Việt Nam áp dụng các thể chế của LHQ trong việc xem xét các khả năng xảy ra đối với tranh chấp trên biển Đông. Ở đây, mục đích đặt ra không phải là sự nhất định phải tìm cho thấy cách thức giải quyết vấn đề tranh chấp bằng mọi giá mà tập trung đánh giá, nhìn nhận một cách khách quan, lý trí về những cơ hội, thách thức, thậm chí, là sự bất khả thi khi xem xét các tình huống cả về pháp lý lẫn chính trị trên thực tiễn đang đặt ra cho quá trình giải quyết vấn đề vốn vô cùng phức tạp, kéo dài.

KẾT LUẬN

Qua những nghiên cứu và khảo sát thực tiễn, luận văn rút ra những kết luận sau đây:

Thứ nhất, các sáng kiến, phương án làm giảm căng thẳng các xung đột quốc tế trên Biển Đông đang được tiếp tục được đưa ra. Trong số các sáng kiến, có thể lấy ví dụ như việc phi quân sự hóa ở các đảo tranh chấp, tổ chức các cuộc họp thượng đỉnh đa phương của các nước liên quan, đưa vấn đề vào chương trình nghị sự của ĐHĐ LHQ, thiết lập cơ chế khai thác chung các nguồn tài nguyên thiên nhiên, hay bổ nhiệm đại diện cấp cao các nước yêu sách hay một số nước không có yêu sách chủ quyền để chuẩn bị cho những cuộc đàm phán chính thức trong tương lai [1]. Cũng nhiều lần có đề nghị đàm phán thông qua bên trung gian thứ ba hay thậm chí đưa ra xét xử tại TAQT của LHQ. Tất cả các dự án có thể hợp lý đó có một điểm yếu: chúng đều đi ngược chính sách chính thức của LHQ mà được thể hiện rõ trong cái gọi là “3 không”: không quốc tế hóa xung đột, không đàm phán đa phương, và không nhờ đến cơ quan đặc biệt nào để giải quyết vấn đề. Điều duy nhất chấp nhận được với Trung Quốc là duy trì các cuộc đàm phán song phương không chính thức với riêng từng bên yêu sách chủ quyền. Tất cả các bên đó yếu hơn Trung Quốc và có những mức độ khác nhau trong quan hệ song phương với Trung Quốc.

Thứ hai, các thể chế của LHQ bao gồm ĐHĐ, HĐBA, TAQT đều được HCLHQ quy định về thẩm quyền giải quyết tranh chấp. Đối với vấn đề giải quyết tranh chấp chủ quyền của Việt Nam trên Biển Đông, khi các tranh chấp này có nguy cơ đe dọa hòa bình và an

ninh thế giới thì việc áp dụng các thể chế này hoàn toàn có thể được các bên trong tranh chấp quan tâm. Tuy nhiên, để trở thành một vấn đề được đưa vào các Chương trình nghị sự đòi hỏi sự quyết tâm chính trị, chủ động đề xuất của các bên trong tranh chấp, nhất là khi ở vị trí của ủy viên không thường trực của HĐBA. Hiện nay, phương án khả thi nhất là có thể sử dụng cơ chế của TAQT trong việc xem xét tranh chấp đối với các quốc gia có yêu sách chủ quyền và nhất trí đưa vấn đề này ra cơ quan tài phán quốc tế như Philippines, Malaysia. Việc xem xét vấn đề tranh chấp có thể phân chia theo quy mô từ vấn đề nhỏ, vùng biển cụ thể hay tranh chấp cụ thể thay vì đối với toàn bộ vấn đề chủ quyền trên Biển Đông.

Thứ ba, ngay cả khi các tranh chấp chủ quyền lãnh thổ trên Biển Đông giữa các bên được đưa ra các thể chế quốc tế nói chung và các thể chế của LHQ nói riêng, khó khăn cho các nước có yêu sách nhưng yếu hơn về thế và lực là rất lớn và cần được đặc biệt lưu ý khi đối thủ lớn nhất trong tranh chấp là Trung Quốc. Tại các thể chế của LHQ, dù không sử dụng được quyền phủ quyết đối với tranh chấp mà mình là một bên có liên quan đi chăng nữa, thì thực tiễn của việc phủ quyết ngầm, tham vấn toàn thể, đe dọa dùng quyền phủ quyết trong thực tiễn hoạt động vẫn luôn tồn tại. Hay như việc đưa ra kết luận tư vấn của TAQT chủ yếu tập trung vào các vấn đề về tổ chức, hoạt động của các cơ quan LHQ hoặc các vấn đề nhỏ lẻ hơn là các tranh chấp quốc tế quy mô lớn như tranh chấp Biển Đông.

Với nội dung chính nêu trên, luận văn đã cố gắng thực hiện mục tiêu đề ra và đóng góp phần nhỏ bé nhất định vào việc nghiên

cứu các thể chế của LHQ trong việc giải quyết các tranh chấp quốc tế có nguy cơ đe dọa hòa bình và an ninh quốc tế và qua đó, rút ra bài học đối với Việt Nam trong việc tìm kiếm phương thức giải quyết hòa bình tranh chấp chủ quyền lãnh thổ trên Biển Đông.